

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
професор з науково-педагогічної роботи)



М. В. Афанасьєв
М. В. Афанасьєв

**НАУКОВЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ З
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	07 "Управління та адміністрування"
Спеціальність	073 "Менеджмент"
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	"Управління фінансово-економічною безпекою"

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри
міжнародного бізнесу та
економічного аналізу, д.е.н., професор

І. П. Отенко

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу
Протокол № 1 від 28.08.2018 р.

Розробник:

Петряєва Зоя Федорівна, к.е.н., професор кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: В навчальній дисципліні "Наукове та методичне забезпечення діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки" розглядаються найважливіші проблеми організації сучасної системи економічної безпеки та її функціонування через організацію діяльності суб'єктів безпеки. Зміст навчальної дисципліни включає основні категорії та поняття наукового та методичного забезпечення діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки; концепції фінансово-економічної безпеки; теоретичні підходи до забезпечення фінансово-економічної безпеки; світовий досвід забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства; сутність методичного забезпечення діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки; формування інформаційно-аналітичної бази забезпечення фінансово-економічної безпеки; використання експертних методів в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки; використання економіко-математичних методів в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки

Мета навчальної дисципліни: Метою освоєння дисципліни є формування знань, умінь і навичок, розвиток здібностей щодо використання існуючого наукового та методичного забезпечення, що дозволяють спеціалістам з фінансово-економічної безпеки приймати раціональні управлінські рішення щодо забезпечення безпеки соціальних систем. *Об'єктом* навчальної дисципліни є фінансово-економічна безпека. *Предметом* навчальної дисципліни виступають наукове та методичне забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Курс	1М	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	20
	практичні	20
Самостійна робота		110
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Управління розвитком	Конкурентний аналіз та конкурентна розвідка
	Консультаційний проект

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність обґрунтовувати доцільність прийняття управлінських рішень (застосування методів управління, прийняття та розроблення управлінських рішень, фінансового та економічного аналізу, комплаєнсу, web – аналізу, бізнес-аналізу, бенчмаркінгу)	Вміння виявляти альтернативні напрями забезпечення фінансово-економічної безпеки; обґрунтовувати вибір концепції та теоретичного підходу з метою досягнення цілей забезпечення фінансово-економічної безпеки; обґрунтовувати комплекс методів та процедур для забезпечення фінансово-економічної безпеки.
Здатність до використання інформаційно-аналітичного інструментарію дослідження змін у стані фінансово-економічної безпеки з використанням сучасних знань про методи, технології та інструменти аналізу, моделювання та оцінювання економічних процесів та явищ Здатність до поглибленого самонавчання, підтримувати належний рівень економічних знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку	Вміння обґрунтовувати вибір необхідної інформації для прийняття рішень щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки; застосовувати евристичні методи для прийняття рішень щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки; застосовувати методи математичної статистики для обробки емпіричних даних щодо стану фінансово-економічної безпеки

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Сутність та роль наукового та методичного забезпечення діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки

Тема 1. Основні категорії та поняття наукового та методичного забезпечення діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки

1.1. Поняття науки. Основні функції науки. Класифікація наук.

Поняття науки. Функції, що виконує наука. Принципи та мета класифікації наук.

1.2. Основні категорії науки

Елементи, що формують науку як систему знань. Роль гіпотез та теорій. Відмінність між теорією та концепцією. Закони, закономірності та принципи : сутність та відмінність. Методологічні основи науки.

1.3. Специфіка науки безпекології

Сутність безпекології як науки. Розвиток безпекології в Україні.

Тема 2. Концепції фінансово-економічної безпеки

2.1. Концепції, спрямовані на розвиток.

Ресурсно-функціональна концепція. Гармонізаційна концепція. Конкурентна концепція.

2.2. Концепції, спрямовані на захист від ризиків та загроз.

Захисна концепція. Стійкісна концепція.

Тема 3. Теоретичні підходи до забезпечення фінансово-економічної безпеки

3.1. Сутність теоретичних підходів та їх роль в забезпеченні фінансово-економічної безпеки.

Сутність теоретичних підходів. Об'єкти фінансово-економічної безпеки, визначення яких залежить вибір теоретичного підходу.

3.2. Основні теоретичні підходи.

Поняття системи. Елемент. Зв'язок. Цілісність. Основні принципи системного підходу. Сутність функціонального підходу та особливості його застосування. Ситуаційний та ресурсний підходи. Інституціональний підхід та його особливості.

Тема 4. Світовий досвід забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства

4.1. Досвід країн ЕС в сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Основні принципи фінансово-економічної безпеки Західної Європи. Досвід країн ЕС в сфері забезпечення ФЕБ.

4.2. Особливості формування моделі фінансово-економічної безпеки США.

Основні напрями фінансово-економічної безпеки США. Задачі органів державного управління США в галузі управління фінансово-економічною безпекою..

4.3. Особливості формування моделі фінансово-економічної безпеки Японії.

Основні напрями фінансово-економічної безпеки Японії. Задачі органів державного управління Японії в галузі управління фінансово-економічною безпекою.

4.4. Роль міжнародних організацій в забезпеченні фінансово-економічної безпеки

Тема 5. Сутність методичного забезпечення діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки

5.1. Актуальні методичні підходи до забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Види методів, методичних підходів до забезпечення діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки.

5.2. Формування системи показників фінансово-економічної безпеки.

Система показників фінансово-економічної безпеки, їх класифікація і порядок визначення.

5.3. Особливості використання сучасних наукових методів в діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки

Тема 6. Формування інформаційно-аналітичної бази забезпечення фінансово-економічної безпеки

6.1. Поняття інформації. Основні види та властивості інформації.

Сутність інформації, необхідної для визначення стану фінансово-економічної безпеки, її характеристика, види та властивості.

6.2. Методи збору даних.

Методи збору і витоку інформації

6.3. Особливості формування аналітичної бази забезпечення фінансово-економічної безпеки

Сутність аналітичної бази забезпечення фінансово-економічної безпеки, порядок її формування. Організаційні структури аналізу. Методика аналізу, орієнтована на безпечне функціонування підприємства. Технології аналізу, технічні та програмні засоби

Тема 7. Використання експертних методів в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки.

7.1. Роль експертизи в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки

Експертиза в сучасному світі. Процедура експертного оцінювання. Експертна оцінка.

7.2. Критерії вибору експертів.

Компетентність, відсутність приватного інтересу, відсутність тенденції до спотворення оцінок.

7.3. Методи отримання експертних оцінок.

Експертна група, критерії оцінювання. Методи колективної роботи експертної групи: переваги і недоліки. Етапи групової експертної діяльності.

7.4. Особливості застосування результатів експертних оцінок в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Постановка мети дослідження. Вибір форми дослідження. Визначення бюджету проекту. Підготовка інформаційних матеріалів. Вибір експертів. Засоби вимірювання об'єктів: ранжування, парне порівняння, бальний метод. Бальна шкала. Розрахунок коефіцієнта конкорнації

7.5. Переваги та недоліки індивідуальних експертних оцінок.

Методи і правила індивідуальної експертної діяльності

Тема 8. Використання економіко-математичних методів в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки

8.1. Сутність багатомірного статистичного аналізу.

Поняття моделі та багатомірного статистичного аналізу. Особливості багатомірного статистичного аналізу. Етапи дослідження за допомогою методів багатомірного статистичного аналізу.

8.2. Особливості використання кореляційно-регресійний аналізу.

Кореляційна залежність. Регресійна залежність. Задачі кореляційно-регресійного аналізу. Вимоги до формування системи вхідних показників кореляційно-регресійного аналізу.

8.3. Кластерний аналіз : сутність та особливості використання.

Сутність понять "кластер", "кластерний аналіз", "кластерний метод". Основні задачі кластерного аналізу. Властивості кластерів. Групи методів кластерного аналізу. Ієрархічні методи кластеризації. Етапи кластерного аналізу. Вимоги до вхідних показників для кластеризації. Критерії якості кластеризації.

8.4. Методи редукції ознакового простору

Сутність та основні задачі редукції. Класифікація методів редукції ознакового простору. Метод розрахунку таксономічного показника розвитку : сутність, основні задачі, що вирішує, алгоритм побудови. Метод центра ваги : алгоритм методу, способи вибору репрезентантів. Факторний аналіз : сутність, основні задачі, вимоги до вхідних показників.

2. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних занять проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний

контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістовного модулю			Лекції	Практичні заняття	Тестовий контроль	Поточні контрольні роботи	Усього
ЗМ 1 Сутність та роль наукового та методичного забезпечення діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки	Тема 1	1 тиждень					0
		2 тиждень	1	3			4
	Тема 2	3 тиждень					0
		4 тиждень	1	3			4
	Тема 3	5 тиждень					0
		6 тиждень	1	3	4		8
	Тема 4	7 тиждень					0
		8 тиждень	1	3			4
	Тема 5	9 тиждень					0
		10 тиждень	1	3		6	10
	Тема 6	11 тиждень					0
		12 тиждень	1	3			4
		13 тиждень					0
	Тема 7	14 тиждень	1	3	4		8
		15 тиждень	1	3			4
	Тема 8	16 тиждень	1	3			4
		17 тиждень	1	3		6	10
Усього за темами			10	30	8	12	60
Іспит							40
Усього							100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К. : ЦУЛ, 2008. – 239 с.
2. Кавун С. В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади : монографія / С.В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 299 с.
3. Куркін М. В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємства : навч. посібн./ М.В. Куркін, В.Д. Понікаров, Д.В. Назаренко. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 297 с.
4. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навч. посібн. / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Х. : ХНЕУ, 2012. – 251 с.
5. Отенко І. П. Теорія управління безпекою соціальних систем : навчальний посібник / І. П. Отенко, Н. О. Москаленко, Г. Ф. Азаренков. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 220 с. (Укр. мов.)
6. Пономаренко В. С. Концептуальні основи економічної безпеки: монографія / В.С. Пономаренко, С.В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 255 с.

Додаткова

7. Гнилицкая Л. В. Теоретико-методологические и прикладные основы обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности: монография / Л. В. Гнилицкая, А.И. Захарок, П. Я. Прыгунов. – К.: Дорадо - Друк, 2001. – 290 с.
8. Козаченко А.В. Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення: монографія / А.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, А.Н. Лещенко. –К. : Вид. "Либра", 2003. – 280 с.
9. Куркин Н.В. Управление экономической безопасностью развития предприятия / Н. В. Куркин. – Днепропетровск: Изд. АРТ-ПРЕСС, 2006. – 452 с.
10. Методи експертних оцінок: теорія, методологія, напрямки використання: монографія / Б.Є. Грабовецький. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 171 с.
11. Куліков П. М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: навчальний посібник / П. М. Куліков, Г. А. Іващенко. Харків: ВД "ІНЖЕК", 2009. – 152 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

12. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу до джерела: <http://www.nbuv.gov.ua/>
13. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу до джерела: www.ukrstat.gov.ua
14. Офіційний сайт Служби статистики Європейського союзу. – Режим доступу до джерела: <http://ec.europa.eu/eurostat>
15. Офіційний сайт проекту "Doing Business". – Режим доступу до джерела: <http://www.doingbusiness.org/>